

Εισήγηση για τη ΣΜΠΕ του Δικτύου Μονάδων Ενεργειακής Αξιοποίησης ΑΕΠΥ

Η Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων που τίθεται σε διαβούλευση αφορά τη δημιουργία ενός Δικτύου Έξι Μονάδων Ενεργειακής Αξιοποίησης Απορριματογενών Ενεργειακών Πρώτων Υλών (ΑΕΠΥ), δηλαδή εγκαταστάσεων καύσης δευτερογενών καυσίμων, RDF, SRF και CLO, που προκύπτουν από την επεξεργασία των σύμμεικτων απορριμμάτων στις ΜΕΑ.

Πρόκειται ουσιαστικά για την εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ 2020–2030), που για πρώτη φορά εισάγει την καύση ως βασική μέθοδο διαχείρισης.

Σε πρώτη φάση, το σχέδιο αφορά έξι εργοστάσια καύσης στις περιοχές της Αττικής, της Βοιωτίας, της Ροδόπης, της Κοζάνης, της Κεντρικής Πελοποννήσου και του Ηρακλείου Κρήτης, στις οποίες, σύμφωνα με τη ΣΜΠΕ που βρίσκεται σε διαβούλευση, θα μεταφέρονται επεξεργασμένα απόβλητα από όλες σχεδόν τις περιφέρειες της χώρας.

Η συνολική δυναμικότητα των μονάδων φτάνει τα 1,18 εκατομμύρια τόνους απορριμμάτων τον χρόνο, με θερμογόνο δύναμη περίπου 10–11 MJ/kg, δηλαδή με καύσιμο χαμηλής ποιότητας.

Οι ποσότητες παραμένουν σταθερές μέχρι το 2054, στοιχείο που δείχνει ότι η χώρα δεσμεύεται σε μακροχρόνια τροφοδοσία απορριμμάτων για τουλάχιστον 30 χρόνια.

Παρότι είναι σαφές ότι τα κόστη κατασκευής και λειτουργίας όλων των υποδομών αποτελούν καθοριστικό παράγοντα για τις τελικές επιλογές, η ΣΜΠΕ δεν περιέχει καμία αναφορά ή εκτίμηση.

Το γεγονός ότι η υλοποίηση των μονάδων θα γίνει μέσω Συμπράξεων Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα, σημαίνει ότι όλα τα σχετικά κόστη, προσαυξημένα με ποσοστά κέρδους, θα μεταφερθούν στους πολίτες.

Αυτός είναι και ο μοναδικός ρόλος που αφήνεται στους Δήμους μέσα σε αυτόν τον σχεδιασμό: να λειτουργούν ως φορείς είσπραξης των τελών και όχι ως κύριοι διαχειριστές απορριμμάτων.

Πέρα από το οικονομικό βάρος, το σχέδιο εγείρει σοβαρά ζητήματα περιβαλλοντικής και θεσμικής ορθότητας.

Η ΣΜΠΕ παραβιάζει την ιεράρχηση της διαχείρισης των αποβλήτων, καθώς προωθεί τη μαζική καύση τη στιγμή που η Ελλάδα διαθέτει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά ανακύκλωσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση – κάτω από 15%.

Δεν έχουν δημιουργηθεί καν οι στοιχειώδεις προϋποθέσεις για μείωση της παραγωγής απορριμμάτων, ούτε για ουσιαστική διαλογή στην πηγή.

Αντί να ενισχυθούν αυτές οι πολιτικές, προκρίνεται η θερμική επεξεργασία ως “λύση”, με συνέπεια να νομιμοποιείται η αποτυχία του σημερινού συστήματος.

Επιπλέον, η πρόταση ιδιωτικοποιεί μία βασική λειτουργία των Δήμων, περιθωριοποιεί την Αυτοδιοίκηση και μειώνει τον κοινωνικό έλεγχο στη διαχείριση των απορριμμάτων.

Η λήψη αποφάσεων και ο έλεγχος των ροών αποβλήτων μεταφέρονται σε ιδιωτικά σχήματα με πολυετείς συμβάσεις και ρήτρες «εγγυημένων ποσοτήτων».

Πρακτικά, οι Δήμοι δεσμεύονται να παραδίδουν συγκεκριμένους τόνους σκουπιδιών κάθε χρόνο, ανεξάρτητα από τις μελλοντικές επιδόσεις τους στην ανακύκλωση.

Η ίδια η ΣΜΠΕ δεν παρουσιάζει καμία ποσοτικοποιημένη εκτίμηση εκπομπών, ούτε περιλαμβάνει ανάλυση κύκλου ζωής. Κάτι που είναι υποχρεωτικό, ώστε να αποδεικνύεται ότι η καύση έχει μικρότερο περιβαλλοντικό αποτύπωμα από την ανακύκλωση.

Οι Μονάδες Ενεργειακής Αξιοποίησης είναι, στην πραγματικότητα, μονάδες καύσης, με υψηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, οξειδίων του αζώτου, διοξινών και βαρέων μετάλλων.

Η καθαρή ηλεκτρική τους απόδοση δεν ξεπερνά το 25%, επομένως η παραγόμενη ενέργεια δεν αντισταθμίζει τις εκπομπές, ούτε συνεισφέρει ουσιαστικά στην ενεργειακή αυτάρκεια.

Με ενεργειακό όφελος της τάξης του 2% σε εθνικό επίπεδο, οι μονάδες αυτές δεν μπορούν να θεωρηθούν “βιώσιμες λύσεις”.

Αντιθέτως, θα παράγουν τεράστιες ποσότητες τέφρας, περίπου το ένα τέταρτο του συνολικού όγκου των απορριμμάτων, η οποία περιέχει τοξικά και βαρέα μέταλλα και ταξινομείται ως επικίνδυνο απόβλητο.

Η εμπειρία δείχνει ότι η τελική διαχείριση αυτής της τέφρας γίνεται με ταφή, μεταφέροντας το πρόβλημα στο έδαφος και στα υπόγεια ύδατα.

Η υγειονομική διάσταση είναι εξίσου κρίσιμη.

Επιστημονικές μελέτες, όπως εκείνη του Ιατρικού Συλλόγου Μαγνησίας, τεκμηριώνουν ότι οι μονάδες καύσης RDF/SRF εκπέμπουν διοξίνες και φουράνια – ουσίες καρκινογόνες και νευροτοξικές, που παραμένουν στον ανθρώπινο οργανισμό για περισσότερο από δέκα χρόνια.

Στην Ισπανία και την Ιταλία έχουν παρατηρηθεί τριπλάσια και τετραπλάσια ποσοστά καρκίνου σε περιοχές κοντά σε αποτεφρωτήρες.

Παρόλα αυτά, στη ΣΜΠΕ δεν υπάρχει καμία εκτίμηση επιδημιολογικού κινδύνου.

Οι περιοχές που προτείνονται για τις εγκαταστάσεις είναι ήδη περιβαλλοντικά επιβαρυνμένες: η Κοζάνη και η Πτολεμαΐδα σε μεταλιγνιτική φάση, η Βοιωτία και το Θριάσιο με χρόνια βιομηχανική ρύπανση, η Ροδόπη με ευαίσθητα οικοσυστήματα, η Κρήτη με τουρισμό και αγροτική παραγωγή υψηλής αξίας.

Η εγκατάσταση νέων καυστήρων σε τέτοιες περιοχές αντιβαίνει στην αρχή της περιβαλλοντικής δικαιοσύνης και υποβαθμίζει ακόμη περισσότερο το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον.

Και όλα αυτά, χωρίς να έχει προηγηθεί ουσιαστική συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών.

Η διαβούλευση γίνεται τυπικά, χωρίς να έχει ζητηθεί η γνώμη των Δήμων, των ΦοΔΣΑ ή των περιβαλλοντικών φορέων.

Η ΣΜΠΕ αναφέρει μάλιστα ότι η ανάγκη επικαιροποίησης των ΠΕΣΔΑ «δεν πρέπει να καθυστερήσει» την υλοποίηση των έργων, παρακάμπτοντας κάθε δημοκρατική διαδικασία.

Στην πράξη, η χώρα οδηγείται σε ένα κεντρικό, ιδιωτικοποιημένο και μακροχρόνιο μοντέλο καύσης, που δεν μειώνει τα απορρίμματα, δεν προάγει την ανακύκλωση και δεν εξασφαλίζει ενεργειακό όφελος.

Η μόνη σιγουριά είναι ότι θα αυξήσει το κόστος για τους πολίτες και θα επιβαρύνει το περιβάλλον.

Όλα αυτά καθιστούν σαφές ότι η ΣΜΠΕ είναι τεχνικά ελλιπής, νομικά επισφαλής και κοινωνικά άδικη.

Παραβιάζει τη νομοθεσία για την ιεράρχηση των αποβλήτων, αγνοεί την ανάγκη συμμετοχής των πολιτών και υπονομεύει τον ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Γι’ αυτό, θεωρούμε ότι το ΤΕΕ οφείλει να γνωμοδοτήσει αρνητικά, να ζητήσει την απόσυρση της μελέτης και να απαιτήσει νέα, ουσιαστική διαβούλευση με την Αυτοδιοίκηση, τους επιστημονικούς και περιβαλλοντικούς φορείς, και με πλήρη διαφάνεια ως προς τα δεδομένα και τα κόστη.

Η κατασκευή έργων διαχείρισης αποβλήτων πρέπει να γίνεται με κοινωνική αποδοχή, με σεβασμό στο περιβάλλον και με τεκμηρίωση που να αντέχει στον δημόσιο έλεγχο.

Η τεχνική κοινότητα οφείλει να υπερασπιστεί τη γνώση, τη νομιμότητα και το δημόσιο συμφέρον.

Η Ελλάδα δεν χρειάζεται νέες εστίες καύσης· χρειάζεται πρόληψη, ανακύκλωση και έργα αποδεκτά από την κοινωνία.